

ДИСЦИПЛІНА «ВІРУСОЛОГІЯ»

Кількість годин (кредитів): 90 год (3,0 кредити)

Форма контролю – іспит.

1. Пояснювальна записка

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Вірусологія» є сформувати у студентів уявлення про вірусологію як науку про неклітинні форми життя (віруси, віроїди, пріони).

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Вірусологія» є ознайомити студентів з сучасним станом та перспективами розвитку вірусологічної науки; дати уявлення про віруси як генетичних паразитів, про механізми взаємодії вірусу з клітиною і формування імунної відповіді господаря на зараження вірусною інфекцією, про сучасні досягнення у вакцинопрофілактиці та хіміотерапії вірусних захворювань.

1.3. В процесі навчання студенти мають набути таких компетенцій:

знати основні завдання та значення курсу; історію та внесок вітчизняних вчених у розвиток вірусології; особливості хімічного складу та структури вірусів; принципи сучасної класифікації та номенклатури вірусів; методи дослідження структурно-функціональних властивостей вірусів та методи діагностики вірусних інфекцій; стадії репродуктивного циклу вірусів; генетику вірусів; молекулярні основи взаємодії вірусу з клітиною; механізми утворення антивірусного імунітету; основні вірусні захворювання людини, тварин і рослин, пріонні захворювання, шляхи розповсюдження вірусних інфекцій і методи боротьби з ними; **вміти** класифікувати віруси на основі даних морфології, особливостей стадій репродукції, типу геному; пояснити механізми вірусного канцерогенезу, механізми формування противірусного імунітету, механізми дії противірусних препаратів; використовувати методи бляшок і гемаглютинації для кількісного визначення вірусу (титрування).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Структурно-функціональна організація та репродукція вірусів

Тема 1. ВІРУСОЛОГІЯ ЯК НАУКА. Предмет та завдання вірусології. Зв'язок з іншими біологічними науками. Історичний розвиток вірусології. Віруси як неклітинні форми життя. Природа та походження вірусів. Роль вірусів в еволюції.

Тема 2. СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВІРУСІВ. ХІМІЧНИЙ СКЛАД ВІРУСІВ. Морфологія віріонів. Прості та складні віруси. Типи симетрії вірусних частинок. Особливості вірусних білків. Нуклеїнові кислоти вірусів, їх різноманітність. Інші компоненти вірусів. Загальні уявлення про реплікацію, транскрипцію та трансляцію вірусів.

Тема 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРУСІВ. Принципи класифікації. Проблема визначення виду у вірусів. Родини вірусів тварин. Віруси рослин. Бактеріофаги.

Тема 4. РОДИНИ ДНК-ГЕНОМНИХ ВІРУСІВ ТВАРИН. Родина Poxviridae. Родина Herpesviridae. Родина Herpadnaviridae. Родина Parvoviridae. Родина Adenoviridae. Родина Papovaviridae.

Тема 5. ЦИКЛ РЕПРОДУКЦІЇ ВІРУСІВ. Стадії репродукції вірусу. Адсорбція вірусу на клітинах. Механізми проникнення вірусу в клітину. Роздягання вірусу. Транскрипція вірусних нуклеїнових кислот. Трансляція вірусних мРНК. Реплікація вірусного геному. Збирання віріонів. Вихід з клітини.

Тема 6. ГЕНЕТИКА ВІРУСІВ. Структурна організація геному вірусів. Дефектні вірусні частинки, їх роль. Генетичні і негенетичні взаємодії вірусів. Генофонд вірусних популяцій. Популяційна структура вірусів.

Змістовий модуль 2. Патогенез вірусних інфекцій. Противірусний імунітет

Тема 7. РОДИНИ РНК-ГЕНОМНИХ ВІРУСІВ ТВАРИН. Родина Reoviridae. Родина Togaviridae. Родина Coronaviridae. Родина Paramyxoviridae. Родина Rhabdoviridae. Родина Filoviridae. Родина Orthomyxoviridae. Родина Bunyaviridae. Родина Arenaviridae. Родина Retroviridae. Родина Picornaviridae.

Тема 8. КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРУСНИХ ІНФЕКЦІЙ. ШЛЯХИ ПРОНИКНЕННЯ ВІРУСУ В ОРГАНІЗМ. Класифікація вірусних інфекцій на клітинному рівні. Цитопатична дія вірусів.

Класифікація вірусних інфекцій на рівні організму. Шляхи проникнення і розповсюдження вірусів в організмі.

Тема 9. ПРОТИВІРУСНИЙ ІМУНІТЕТ. ІНТЕРФЕРОНИ. Клітинний та гуморальний протівірусний імунітет. Шляхи уникнення вірусами захисних систем організму Інтерферони, їх типи, індукція та роль в організмі.

Тема 10. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІРУСІВ. Культивування вірусів. Біохімічні методи дослідження. Світлова та електронна мікроскопія. Імунологічні методи.

Тема 11. НАЙБІЛЬШ РОЗПОВСЮДЖЕНІ ВІРУСНІ ІНФЕКЦІЇ. Вірус імунодефіциту людини: будова, механізм взаємодії з Т-лімфоцитами, патологія СНІД, епідеміологія. Гепатит В. Грип.

Тема 12. ПРОТИВІРУСНІ ЛІКАРСЬКІ ПРЕПАРАТИ. Типи вакцин та їх характеристика. Проблеми у розробці вакцин. Приклади використовуваних на сьогодні вакцин. Хіміотерапія вірусних захворювань (хімічні препарати з протівірусною активністю).

Тема 13. МЕХАНІЗМИ ВІРУСНОГО КАНЦЕРОГЕНЕЗУ. Інтеграція вірусного та клітинного геномів. Трансформація клітин. Віруси, що здатні викликати непластичні процеси. Екзо- і ендогенні чинники, які викликають нкотрансформацію клітин. Механізми вірусного канцерогенезу.

Тема 14. БАКТЕРІОФАГИ. ПРИОНИ. Будова фагів. Взаємодія з бактеріальною клітиною. Лізогенія. Практичне використання бактеріофагів. Пріони і пріонні захворювання.

Тема 15. ВІРУСИ РОСЛИН. Основні вірусні хвороби рослин. Віроїди. Методи боротьби з вірусними захворюваннями рослин.

Практична частина

Практичне заняття №1. Вірусологія як наука.

Практичне заняття №2. Будова вірусів. Родина Herpesviridae.

Практичне заняття №3. Родина Adenoviridae. Родина Papovaviridae. Родина Poxviridae.

Практичне заняття №4. Родина Herpadnaviridae. Родина Parvoviridae.

Практичне заняття №5. Цикл репродукції вірусів.

Практичне заняття №6. Родина Reoviridae. Родина Togaviridae. Родина Coronaviridae.

Практичне заняття №7. Родина Paramyxoviridae. Родина Rhabdoviridae. Родина Filoviridae.

Практичне заняття №8. Родина Orthomyxoviridae. Родина Bunyaviridae. Родина Arenaviridae

Практичне заняття №9. Родина Retroviridae. Родина Picornaviridae

3. Рекомендована література

Основна література

1. Гудзь С.П., Перетятко Т.Б., Павлова Ю.О. Загальна вірусологія. Л.: Видавництво:

Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 264 с.

2. Букринская А.Г. Вирусология. М.: Медицина, 1986. – 336 с.

3. Ташута Т.Г. Загальна вірусологія: посібник. К.: 2004. – 328 с.

4. Вирусология. В 3-х томах/ под ред. Б.Филдса, Д. Найпа. М.: Мир, 1989.

5. Общая и частная вирусология. В 2-х томах, под ред. В.М.Жданова, С.Я.Гайдамович. М.: Медицина, 1982.

6. Гирін В.М., Порохницький В.Г., Вороненко С.Г. та ін. Посібник з медичної вірусології. К.: Здоров'я, 1995.

Додаткова література

1. Векірчик К.М. Мікробіологія з основами вірусології. К.: Вища школа, 1987.

2. Лурия С., Дарнелл Дж. и др. Общая вирусология. М.: Мир, 1981.

3. Букринская А.Г., Жданов В.М. Молекулярные основы патогенности вирусов. М.: Медицина, 1991.

4. Багнюкова Т.В., Луцак В.І. Методичні вказівки до семінарських занять з вірусології для студентів III курсу природничого факультету (спеціальність «Біологія»). – Івано-Франківськ: Плай, 2004.

Інтернет-ресурси

<http://ru.wikipedia.org/wiki/Вирусология>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Virology>

<http://vira-ss.narod.ru/> - Vira - вирусология, иммунология, эпидемиология, инфектология и др.

<http://meduniver.com/Medical/Microbiology/6a.html> -

<http://www.virology.net/>

<http://pathmicro.med.sc.edu/book/virol-sta.htm> -

Microbiology/*Virology*/Immunology/Bacteriology/Parasitology Text-book on-line